

Erfgoedcommissie Hengelo

Secretariaat:
Sherwood Rangers 222
7551 KR Hengelo

074 2781888

Aan
College van Burgemeester en Wethouders
van de Gemeente Hengelo
Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp	Kenmerk	Datum
2 ^{de} Advies Dikkers	2021-005	2 september 2021

Geacht college,

Samenvattend advies herinrichtingsplan Dikkers.

- . De Erfgoedcommissie adviseert negatief over het voorliggende herinrichtingsplan van het Dikkersterrein, dat aan de basis ligt van het bestemmingsplan van het gebied;
- . De commissie mist een omvattende en overtuigende historische waardeanalyse van het bestaande complex;
- . Naar het oordeel van de commissie wordt daardoor de historische waarde en de betekenis van grote delen van het complex over het hoofd gezien;
- . De commissie is bezorgd dat de volledige sloop van het overgrote deel van het complex als uitgangspunt is genomen om de uitvoering van de ontwikkeling van het gebied mogelijk te maken;
- . In voor het plangebied voorgestelde nieuwbouw is de referentie met het verleden nagenoeg afwezig.

De Erfgoedcommissie pleit er opnieuw voor om:

- . Op basis van een gedegen historisch onderzoek de erfgoedkaders voor de ontwikkeling van het Dikkersterrein te bepalen.
- . De ontwikkelkaart en het bestemmingplan voor het gebied daar op aan te passen
- . Te voorkomen dat er gesloopt wordt zolang er geen vervolgplan is goedgekeurd
- . Te komen tot een plan dat recht doet aan de historische context

De Erfgoedcommissie adviseert daarom om de besluitvorming over het voorliggende plan uit te stellen en om de tijd te nemen voor een grondige heroverweging ervan.

Inleiding

Tijdens een extra vergadering op 30 augustus 2021 heeft de Erfgoedcommissie gesproken over de plannen voor herontwikkeling van het Dikkersterrein: het voormalige fabrieksterrein, aan de Industriestraat in Hengelo, waarop tot 1983 de fabriek Dikkers gevestigd was. De ontwikkeling hier, maakt deel uit van de grootschalige herontwikkeling van het voormalige industriële hart van Hengelo: Hart van Zuid.

Inhoud en achtergrond van het herontwikkelingsplan voor het Dikkersterrein zijn tijdens de vergadering toegelicht door de ontwerper, Hr. Khandekar van het Bureau ICONS/NL, Benthuizen. Het College van burgemeester en wethouders heeft de commissie gevraagd om over het gepresenteerde plan voor 7 september as.(!) een advies uit te brengen.

Het plan

In grote lijnen omvat het plan de volgende elementen en uitgangspunten:

- Herontwikkeling voor wonen van het Dikkers Wederopbouw-kantoorgebouw aan de Industriestraat; groen in bovenstaande luchtfoto
- Herstel van de oude portiersloge en enkele achterliggende gebouwen van de oorspronkelijke fabriek van Dikkers uit 1879 aan de fabrieksstraat; herontwikkeling van deze gebouwen voor wonen; groen in bovenstaande luchtfoto;
- Sloop van kantoren en fabriekshallen die grotendeels stammen uit 1912; rood op bovenstaande luchtfoto; ten dele betreft het hier hallen die in verband met latere toepassingen zijn aangepast en gerenoveerd;
- Sloop van latere toevoegingen en vervangingen; blauw op bovenstaande luchtfoto;
- Bouw van een aantal woonblokken verspreid over het door de sloop vrijkomende terrein;
- Keuze voor een zogenoemde “boomstammenstructuur” als stedenbouwkundige opzet. In deze structuur is de oriëntatie van de verschillende woonblokken afgeleid van het enigszins meanderende beeld van het gehele (oorspronkelijke en bestaande) industriële complex Hart van Zuid;
- Op de grens tussen dit woongebied en het aangrenzende nog in gebruik zijnde industrieterrein van VDL is een parkeergarage voorzien.

Zie ook bovenstaande uitsnede uit de ontwikkelkaart Hart van Zuid.

NB.

De ontwerper stelt het behoud van het wederopbouwkantoor aan de Industriestraat, het behoud van poortgebouw en poort en het handhaven van de zichtlijn door de oorspronkelijke fabrieksstraat centraal. In het gekozen stedenbouwkundig ontwerp, de boomstammenstructuur, zijn de zichtlijnen richting Wilhelminaschool en koeltorens belangrijk. De plaatsing van de nieuwbouwblokken hier negeert de plaatsing en oriëntatie van de gebouwen in de omgeving. Ter plaatse van het te slopen gebouw van Crea is een nieuw volume voorzien met dezelfde omvang en contouren.

Overweging

Het industriële erfgoed van het Dikkerscomplex vertegenwoordigt naar het oordeel van de commissie een cultuurhistorische waarde die Hengelo overstijgt. Dikkers maakt als “kleine broer” van Stork vanaf 1879 onderdeel uit van het DNA van Hengelo. De werkplaatsen en inrichting van het terrein weerspiegelen de grootsheid van Hengeloos industriële verleden, zowel van vóór de Eerste Wereldoorlog als van ná 1945 tot de ondergang in 1983. In het Masterplan van Hart van Zuid van 2002, is dit belang ook nadrukkelijk aangegeven.

Het wederopbouwkantoor van van Couwelaar aan de Industriestraat is eerder door de Erfgoedcommissie al bestemd als “waardevol”.

Het carré van gebouwen achter het wederopbouwkantoor stamt uit 1912. In Hengelo is alleen de voormalige Storkgieterij (nu ROC), ouder, namelijk 1902. Dit carré wordt aan de noordzijde en de zuidzijde ingesloten door grotendeels nog authentieke lange gesloten (kantoor-)wanden. Deze wanden zijn samen met die in Nijverdal en Almelo de laatste nog resterende fabriekswanden uit die periode van de industriële historie van Twente.

De gevelpartij aan de zuidzijde vormt bovendien een uniek ensemble als Fabrieksstraat, samen met de gebouwen daar tegenover, delen van de eerste fabriek van Dikkers van 1879, en de ingangspartij.

Overal in Twente zijn fabrieksstraten in relatie met industriecomplexen verdwenen. Deze fabrieksstraat heeft daardoor ook regionaal een grote cultuurhistorische waarde. De rechte lijnvoering van deze fabrieksstraat sluit aan bij de rechte lijnen die in het hele plangebied Hart van Zuid in het industriële erfgoed voorkomen.

Bevinding

De Erfgoedcommissie is verheugd dat, in het ingediende plan, het wederopbouwkantoor van van Couwelaar aan de Industriestraat in een nieuwe functie blijft behouden. Dit geldt eveneens voor het behoud en het herstel van de poort en de portiersloge aan de Industriestraat en delen van de oorspronkelijke Dikkersfabriek daarachter.

De commissie is echter zeer bezorgd over rest van het voorliggende plan voor "Dikkers". Met de uitvoering dit plan dreigt Hengelo opnieuw, na de sloop van het Hijschgebouw, een omvangrijk en waardevol stuk industrieel erfgoed te verliezen: de oude fabriek van Dikkers wordt immers nagenoeg geheel gesloopt!!

De Erfgoedcommissie mist een grondige historische analyse die als uitgangspunt had moeten dienen voor het herinrichtingsplan. Het verbaast de commissie bijvoorbeeld dat niet is onderzocht of het bestaande volume van het voormalige Crea kan worden herbestemd en dat ook daar voor volledige nieuwbouw is gekozen.

De commissie snapt dat de bestaande bebouwing bij herinrichting van het gebied niet volledig kan worden behouden. De commissie heeft er echter geen begrip voor dat er zo radicaal wordt ingegrepen in de "plattegrond" van het gebied. In het "boomstammen"-plan ontbreekt iedere referentie met de historische inrichting en het karakter van dit gebied. De authentieke wanden, het tracé en karakter van de fabrieksstraat en de "leesbaarheid" van het oorspronkelijke complex gaan volledig verloren. De schuine lijnen die nu op de ontwikkelkaart voor het Dikkersterrein worden voorgesteld stroken bovendien niet met de kenmerkende rechte lijnenstructuur in het plangebied Hart van Zuid.

Door de ontwikkeling achter het kantoorgebouw in te kaderen in de gegeven werkplaatsplattegrond en het behouden van de gevelpartijen uit 1912 en de fabrieksstraat, is naar het oordeel van de Erfgoedcommissie een invulling te realiseren die wel rekening houdt met het belang van dit industriële erfgoed van de metaalnijverheid in Twente.

De Erfgoedcommissie pleit er opnieuw voor om:

- . op basis van een gedegen historisch onderzoek de erfgoedkaders voor de ontwikkeling van het Dikkersterrein te bepalen.
- . de ontwikkelkaart en het bestemmingplan voor het gebied daar op aan te passen
- . te voorkomen dat er gesloopt wordt zolang er in de raad geen vervolgplan is goedgekeurd
- . te komen tot een plan dat recht doet aan de historische context

De Erfgoedcommissie wijst er tenslotte op dat op niet al te lange termijn de herontwikkeling van het Storkcomplex actueel wordt. De commissie dringt er op aan om daarbij tijdig het erfgoed en de Erfgoedcommissie in de herontwikkeling te betrekken

Het proces

De Erfgoedcommissie is een gemeentelijke adviescommissie die het College van burgemeester en wethouders adviseert inzake van erfgoed. Dat kan gaan over aanpassingen van monumentale gebouwen, maar ook over ontwikkeling van gebieden in/met een monumentale omgeving.

Hoewel deze herontwikkeling van het Dikkersterrein een waardevol stuk industrieel erfgoed omvat, is de Erfgoedcommissie noch door de gemeente, noch door de initiatiefnemers bij de, al jaren lopende, opstelling van de plannen betrokken geweest.

In november 2019 heeft de Erfgoedcommissie via de media kennis moeten nemen van het initiatief dat eigenaar EMGA en gemeente hebben genomen ten aanzien van de ontwikkeling van het terrein van het voormalige Dikkerscomplex. Op 26 november 2019 heeft de commissie hierover aan het College van burgemeester en wethouders “ongevraagd advies” uitgebracht; het enige “activistische” middel dat de commissie ter beschikking staat. Op dat advies, waarin nadrukkelijk aandacht gevraagd wordt om rekening te houden met de historische waarde van het gebied, heeft de commissie geen formele reactie gehad.

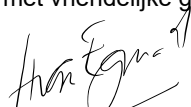
Het is slechts door een toevallig optreden in de politieke markt over de ontwikkelkaart Hart van Zuid dat er nu wel aanleiding is gezien om op de valreep te vragen naar een advies van de Erfgoedcommissie over dit onderwerp. Deze adviesaanvraag lijkt echter slechts geboren uit de behoefte om het dossier compleet te maken en niet uit een oprechte zorg voor het erfgoed.

De Erfgoedcommissie is verbolgen over deze miskennis van de waarde van erfgoed in de ontwikkeling van het Dikkersterrein en van de rol en de expertise van de commissie daarbij. Hierdoor dreigt opnieuw een waardevol deel van het industriële verleden van Hengelo te verdwijnen.

De besluitvorming in de gemeenteraad over het voorliggende concept-bestemmingsplan staat geagendeerd voor oktober. De Erfgoedcommissie adviseert om op grond van bovenstaande die besluitvorming uit te stellen en om de tijd te nemen voor een grondige heroverweging van het voorliggende plan.

In afwachting van uw reactie,

De voorzitter a.i. van de Erfgoedcommissie,
met vriendelijke groet,

H. van Egmond